

Υπόθεση C-39/94

Syndicat français de l'Express International (SFEI) κ.λπ. κατά La Poste κ.λπ.

(αίτηση του tribunal de commerce de Paris
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης)

«Κρατικές ενισχύσεις — Αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων σε περίπτωση παράλληλης υποβολής της υποθέσεως στην κρίση της Επιτροπής — Έννοια της κρατικής ενισχύσεως — Συνέπειες της παραβάσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, της Συνθήκης ΕΚ»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs της 14ης Δεκεμβρίου 1995 I - 3551
Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1996 I - 3577

Περίληψη της απόφασης

- 1. Προδικαστικά ερωτήματα — Υποβολή προς το Δικαστήριο — Συμφωνία της απόφασης περί παραπομπής με τους οργανωτικούς και δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου — Έλεγχος που δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 177)*
- 2. Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Σχέδια ενισχύσεων — Χορήγηση ενισχύσεως κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης — Υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων σε περίπτωση παράλληλης υποβολής της υποθέσεως στην κρίση της Επιτροπής — Πλήρης διασφάλιση των δικαιωμάτων των διοικουμένων — Δυνατότητα να ζητηθεί η γνώμη της Επιτροπής ή να υποβληθεί προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο (Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 5, 92, 93 §§ 2 και 3, και 177)*

3. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Έννοια — Υλικοτεχνική και εμπορική υποστήριξη παρεχόμενη από δημόσια επιχείρηση προς τις ιδιωτικού δικαίου θυγατρικές της, ασκούμενες δραστηριότητα για την οποία επιτρέπεται ο ανταγωνισμός — Περιλαμβάνεται — Προϋπόθεση — Αμοιβή κατώτερη από την ζητούμενη υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 92)*
4. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Σχέδια ενισχύσεων — Χορήγηση ενισχύσεως κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης — Υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων οσάκις τους υποβάλλεται αίτηση επιστροφής (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 93 § 3)*
5. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Σχέδια ενισχύσεων — Χορήγηση ενισχύσεως κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης — Ευθύνη του λήπτη — Έλλειψη νομικής βάσεως κατά το κοινοτικό δίκαιο — Ενδεχόμενη εφαρμογή του εθνικού δικαίου (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 93 § 3)*

1. Στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 177 της Συνθήκης, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να εξακριβώνει αν η απόφαση περί παραπομπής έχει εκδοθεί σύμφωνα με τους οργανωτικούς και δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου. Το Δικαστήριο δεσμεύεται από την απόφαση περί παραπομπής που εξέδωσε δικαστήριο κράτους μέλους, εφόσον η απόφαση αυτή δεν ακυρώθηκε κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου που ενδεχομένως προβλέπει το εθνικό δίκαιο.
2. Το εθνικό δικαστήριο, οσάκις του υποβάλλεται το αίτημα να συναγάγει τις συνέπειες της παραβάσεως της απαγορεύσεως εκτελέσεως των σχεδίων ενισχύσεως, την οποία θεσπίζει το άρθρο 93, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, της Συνθήκης, ενώ το ζήτημα έχει υποβληθεί παραλλήλως στην κρίση της Επιτροπής, η οποία δεν έχει ακόμη αποφανθεί αν τα επίμαχα κρατικά μέτρα συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, δεν υποχρεούται ούτε να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο ούτε να αναστείλει τη διαδικασία μέχρι να λάβει θέση η

Επιτροπή επί του χαρακτηρισμού των επιμάχων μέτρων.

Συγκεκριμένα, η εκ μέρους της Επιτροπής κίνηση της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, ή της διαδικασίας κατ' αντιπαράθεση εξετάσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, δεν απαλλάσσει τα εθνικά δικαστήρια από την υποχρέωσή τους να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των διοικουμένων σε περίπτωση παραβάσεως της υποχρεώσεως προηγούμενης κοινοποίησεως. Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοείται η εκ μέρους των κρατών μελών μη τήρηση της απαγορεύσεως αυτής, δεδομένου ότι η Επιτροπή μπορεί να διατάξει μόνον την αναστολή της περαιτέρω καταβολής της ενισχύσεως μέχρι να εκδώσει την τελική της απόφαση επί της ουσίας, και η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης θα περιοριζόταν στο ελάχιστο, εάν η υποβολή του ζητήματος στην κρίση της Επιτροπής εμπόδιζε τα εθνικά δικαστήρια να συναγάγουν όλες τις συνέπειες της παραβάσεως της διατάξεως αυτής.

Στο πλαίσιο αυτό, το εθνικό δικαστήριο, προκειμένου να είναι σε θέση να κρίνει αν ένα εθνικό μέτρο, θεσπισθέν χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία προκαταρκτικής εξέτασεως που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 3, έπρεπε να έχει υποβληθεί στη διαδικασία αυτή ή όχι, ενδέχεται να πρέπει να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει την έννοια της κρατικής ενισχύσεως. Σε περίπτωση αμφιβολίας, μπορεί να ζητήσει διευκρινίσεις από την Επιτροπή, η οποία οφείλει, βάσει της υποχρεώσεως καλόπιστης συνεργασίας που απορρέει από το άρθρο 5 της Συνθήκης, να απαντήσει το συντομότερο δυνατόν. Επιπλέον, το εθνικό δικαστήριο δύναται ή οφείλει, βάσει του άρθρου 177, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης, να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ως προς την ερμηνεία του άρθρου 92. Σε περίπτωση που αποφασίσει να συμβουλευθεί την Επιτροπή ή να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εκτιμήσει αν είναι αναγκαίο να διατάξει προσωρινά μέτρα, προκειμένου να διασφαλίσει τα συμφέροντα των διαδίκων μέχρι την έκδοση της οριστικής του απόφασεως.

3. Η κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης έννοια της ενισχύσεως καλύπτει όχι μόνο τις θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, επομένως, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ίδιας φύσεως ή έχουν ίδια αποτελέσματα.

Επομένως, η παροχή υλικοτεχνικής και εμπορικής υποστήριξης από δημόσια επιχείρηση στις ιδιωτικού δικαίου θυγα-

τρικές της, οι οποίες ασκούν δραστηριότητα για την οποία επιτρέπεται ο ανταγωνισμός, μπορεί να συνιστά κρατική ενίσχυση, αν η λαμβανόμενη ως ανταποδοτική αμοιβή είναι κατώτερη από αυτήν που ζητείται υπό τις συνθήκες συνθήκης της αγοράς. Όσον αφορά τη δεύτερη αυτή προϋπόθεση, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να προσδιορίσει τη συνήθη αμοιβή για τις επίμαχες παροχές, δεδομένου ότι η εκτίμηση αυτή προϋποθέτει οικονομική ανάλυση που να καλύπτει όλους τους παράγοντες που θα ελάμβανε κανονικά υπόψη μια επιχείρηση, ενεργώντας υπό τις συνθήκες συνθήκης της αγοράς, κατά τον καθορισμό της αμοιβής της για τις υπηρεσίες που παρέχει.

4. Ενόψει της σπουδαιότητας που ενέχει η τήρηση της διαδικασίας προηγουμένου ελέγχου των σχεδίων κρατικών ενισχύσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, για την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς, το εθνικό δικαστήριο στο οποίο υποβάλλεται το αίτημα να διατάξει την επιστροφή ενισχύσεων πρέπει να δεχθεί το αίτημα αυτό, εάν διαπιστώσει ότι οι ενισχύσεις δεν έχουν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, εκτός αν, λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, η επιστροφή δεν είναι σκόπιμη. Κάθε άλλη ερμηνεία θα είχε ως συνέπεια να ευνοείται εκ μέρους των κρατών μελών η μη τήρηση της απαγορεύσεως εφαρμογής των σχεδίων ενισχύσεων, διότι, σε περίπτωση που τα εθνικά δικαστήρια μπορούσαν μόνο να διατάσσουν την αναστολή κάθε νέας καταβολής, οι ήδη χορηγηθείσες ενισχύσεις θα εξακολουθούσαν να υπάρχουν μέχρι την έκδοση τελικής αποφάσεως της Επιτροπής διαπιστώνουσας το ασυμβίβαστο της ενισχύσεως με την κοινή αγορά και διατάσσουσας την αναζήτησή της.

5. Ο λήπτης ενισχύσεως ο οποίος δεν ελέγχει αν η ενίσχυση αυτή έχει κοινοποιηθεί στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης δεν υπέχει ευθύνη, αν ως βάση της ευθύνης ληφθεί μόνο το κοινοτικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, ο μηχανισμός ελέγχου και εξετάσεως των κρατικών ενισχύσεων ο οποίος καθιερώνεται με το άρθρο 93 της Συνθήκης δεν επιβάλλει καμία ειδική υποχρέωση στον λήπτη της ενισχύσεως.

Πάντως, εάν, κατά το εθνικό δίκαιο περί εξωσυμβατικής ευθύνης, η εκ μέρους επιχειρηματία αποδοχή παράνομης ενισχύσεως που ενδέχεται να προκαλέσει ζημία σε άλλους επιχειρηματίες μπορεί, υπό ορισμένες συνθήκες, να θεμελιώσει την ευθύνη του, το εθνικό δικαστήριο δύναται, βάσει της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, να δεχθεί την ευθύνη του λήπτη κρατικής ενισχύσεως καταβληθείσας κατά παράβαση της προαναφερθείσας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου.